

- <https://socialwork.ucu.edu.ua/news/sotsialna-robota-uku-na-fronti-gostynnosti-pidbirka-zgadok-pro-pryhystok-uku-dlya-vnutrishno-peremishheny-osib>
9. Соціальна сфера в умовах війни: виклики та перспективи [Електронний ресурс] // Погляд. 2023. Режим доступу: <https://poglyad.te.ua/podii/sotsialna-sfera-v-umovah-vijny-vyklyky-ta-perspektyvy.html>
 10. *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2024: Колективна монографія* / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, член.-кор. НАН України, д. соц. н. С. Дембіцького. Київ: Інститут соціології НАН України, 2024. 450 с.
 11. *Центр економічної стратегії. Економіка під час війни: трекер*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>
 12. Шапошникова, І. В., & Вірт, Ю. М. (2024). *Роль інституту волонтерства у соціальній роботі під час повномасштабного вторгнення росії на територію України. Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: право, публічне управління та адміністрування, (12). URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-12-02-03>
 13. Save Ukraine [Електронний ресурс] // Wikipedia. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Save_Ukraine – Назва з екрана.
 14. UNICEF Україна. The summary report of the Survey of Ukrainian parents. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.unicef.org/ukraine/media/43321/file/The%20summary%20report%20of%20the%20Survey%20of%20Ukrainian%20parents_ua.pdf.pdf

Світлана Калаур

*доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи
та менеджменту соціокультурної діяльності*

Тернопільського національного педагогічного університету імені

Володимира Гнатюка

м. Тернопіль

Юліана Стельмах

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,

спеціальність 231 Соціальна робота

Тернопільського національного педагогічного університету імені

Володимира Гнатюка

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З БАГАТОДІТНИМИ РОДИНАМИ

У статті автори досліджують стан організації соціальної роботи з багатодітними родинами у Тернопільській міській громаді. Розглянуто перспективи впровадження конкретних соціальних заходів, спрямованих на покращення умов життя багатодітних родин.

Ключові слова: соціальна робота, соціальна підтримка, багатодітні родини.

Сучасні соціально-економічні та демографічні процеси в Україні та світі обумовлюють необхідність системного дослідження особливостей соціальної роботи з багатодітними родинами, що є важливим чинником забезпечення добробуту та соціальної згуртованості суспільства. У глобальному контексті проблематика соціальної роботи з багатодітними родинами розглядається в межах теорії соціальної політики, державного управління та соціального захисту населення, що підтверджується численними дослідженнями зарубіжних учених.

У статті ми спрямували наш науковий пошук на здійснення теоретичного аналізу змісту та особливостей соціальної роботи з багатодітними родинами, у площині проведення емпіричного дослідження стану соціальної роботи з цією категорією українських родин на регіональному рівні в Україні.

Насамперед відзначимо, що у педагогічній науці багатодітні сім'ї розглядаються з точки зору виховного потенціалу. Вчені підкреслюють, що такі сім'ї формують у дітей вищий рівень соціальної адаптації, відповідальності та комунікативних навичок. Проте варто звернути увагу й на той аспект, що у таких родинах існують вагомі труднощі виховання дітей в умовах обмежених матеріальних ресурсів батьків [4, с. 84-85]. У соціальній роботі багатодітна сім'я розглядається як об'єкт державної підтримки, що потребує цільових заходів соціального захисту, консультування, матеріальної допомоги та соціального супроводу [3, с. 33-34]. Аналіз наукових джерел дає нам підстави вважати, що багатодітна сім'я є багатофункціональною структурою, яка виконує важливі соціальні, виховні та економічні функції, однак, водночас вона є доволі вразливою

категорією, що потребує комплексного підходу до надання соціальних послуг.

На основі аналізу наукових джерел [1; 2] можна виділити декілька класифікацій багатодітних родин залежно від їхньої структури та соціально-економічного статусу, а саме:

- за складом (повні сім'ї (батько, мати, троє і більше дітей); неповні сім'ї (матір або батько виховує трьох і більше дітей самотійно); прийомні та опікунські сім'ї, у яких виховується троє і більше дітей-сиріт або дітей, позбавлених батьківського піклування;

- за соціально-економічним статусом (стабільні багатодітні сім'ї, які мають достатній рівень матеріального забезпечення; малозабезпечені багатодітні родини, що потребують соціальної підтримки.; сім'ї, що перебувають у складних життєвих обставинах (кризові, асоціальні);

- за типом життєвих стратегій (традиційні сім'ї, у яких багатодітність свідомий вибір; вимушено багатодітні сім'ї, де велика кількість дітей з'являється через низьку сексуальну культуру батьків).

Науковці пропонують різні моделі підтримки багатодітних сімей, які формують основні напрями соціальної політики у цій сфері. Для України найбільш ефективною буде інтегративна модель, оскільки вона дозволяє не лише надавати матеріальну підтримку, а й сприяє соціальній активності багатодітних родин.

Емпіричне дослідження особливості організації соціальної роботи з багатодітними родинами в Україні передбачає використання як кількісних, так і якісних методів збору та аналізу даних. Так, для забезпечення репрезентативності дослідження було сформовано основну групу респондентів, що безпосередньо пов'язані з наданням та отриманням соціальної допомоги – багатодітні сім'ї (100 респондентів). Дослідження, проведене в Тернопільській міській громаді, дозволило оцінити, як змінилася система соціальної роботи з багатодітними родинами в умовах воєнного стану, та визначити основні виклики, що постали перед соціальними службами.

Воєнний стан та пов'язані з ним економічні труднощі призвели до перебудови системи соціальної роботи, оскільки держава змушена була перерозподіляти ресурси, спрямовуючи їх на першочергові потреби сектору оборони та безпеки. З практичної точки зору було проведено опитування 100 багатодітних родин у Тернопільській громаді на базі Тернопільського благодійного фонду «Карітас». Опитування проводилось анонімно та на

основі цифрових технологій у січні 2025 р. У ході аналізу отриманих результатів встановлено, що 62% сімей відчули суттєве погіршення доступу до соціальних послуг порівняно з довоєнним періодом. Можемо констатувати, що економічна нестабільність, спричинена війною, стала одним із найбільш значущих чинників, що вплинули на добробут багатодітних родин (табл. 1).

Таблиця 1

**Зміни у фінансовому становищі багатодітних сімей у період
воєнного стану (n=100)**

Показник	До війни (%)	У 2025 році (%)
Обидва батьки працюють	35	24
Один із батьків працює	50	42
Обидва батьки безробітні	15	34
Середньомісячний дохід на особу < 3 000 грн.	32	54

На основі організованого опитування ми проаналізували рівень задоволеності багатодітних родин якістю надання соціальних послуг та встановили основні проблеми в цій діяльності (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка якості соціальних послуг багатодітними родинами (n=100)

Категорія послуг	Частка респондентів, що поставили оцінку «4» або «5» (%)	Частка респондентів, що поставили оцінку «1» або «2» (%)
Державна матеріальна допомога	42	38
Послуги соціальних служб	36	45
Медична допомога	28	52
Освіта (школи, дитсадки)	48	26
Психологічна та юридична підтримка	19	61

Отже, отримані дані демонструють, що найнижчий рівень задоволеності пов'язаний із доступом до медичних послуг, психологічної підтримки та соціальних служб, тоді як освіта та державна фінансова допомога отримали більш позитивні оцінки.

Рівень довіри до органів соціального захисту є важливим індикатором ефективності їхньої діяльності. Результати опитування респондентів представлені у табл. 3

Таблиця 3

Рівень довіри до соціальних інституцій (n=100)

Інституція	Високий рівень довіри (%)	Низький рівень довіри (%)
Державні соціальні служби	38	44
Місцеві органи соціального захисту	41	37
Громадські організації	55	22
Волонтерські ініціативи	68	15

Таким чином, можемо стверджувати, що отримані результати демонструють, той факт, що громадські та волонтерські організації користуються значно вищим рівнем довіри, ніж державні структури. Це пояснюється більшою оперативністю їхньої роботи, відсутністю бюрократичних процедур та персоналізованим підходом до надання допомоги. На основі аналізу відгуків багатодітних родин і соціальних працівників було сформульовано низку пропозицій щодо покращення соціальної роботи у Тернопільській міській громаді: цифровізація соціальних послуг, розширення кадрового потенціалу соціальних служб, адаптація програм матеріальної підтримки до реальних потреб сімей, посилення взаємодії між державним сектором і громадськими організаціями.

Отже, визначено, що багатодітна родина є особливим соціально-педагогічним феноменом, який потребує комплексного підходу до забезпечення її життєдіяльності та розвитку. Емпіричне дослідження, проведене на прикладі Тернопільської міської громади, дозволило встановити реальний стан соціальної роботи з багатодітними родинами, їхні основні потреби та ключові проблеми. Отримані результати можуть стати

основою для розробки програми соціальної роботи з багатодітними сім'ями, що враховує реальні потреби родин та сучасні виклики соціальної політики.

Список використаних джерел

1. Блонська К. О. Питання соціального захисту багатодітних сімей. *Юридична наука в сучасному суспільстві*. Острог, 2022. С. 50–54.
2. Буйваленко В. Р. Соціальна робота з різними типами сімей. *Науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення* : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції, 25 травня 2022 р. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2022. С. 95–102.
3. Гольфельд Т. Г. Технологія соціального супроводу багатодітної сім'ї. *Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи* : матеріали міжвузів. дистанц. студ. наук.-практ. конф., 27 трав. 2020 р. Харків : ХНПУ, 2020. С. 32–37.
4. Жаровська О. О., Рижанова А. О. Програма професійної підготовки соціальних педагогів до відповідної підтримки багатодітної сім'ї в ЗЗСО. *Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 300-річчю з дня народження Григорія Савича Сковороди, 21 жовтня 2022 року. Харків, 2022. С. 84–86.

Юрій Кокоцький

*здобувач третього рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник: **Наталія Олексюк**,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи та
менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

**ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ВИМУШЕНО
ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЕФЕКТИВНИХ
ПРАКТИК В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ**